

A NÉMET ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG DÖNTÉSE A DROGFOGYASZTÁSRÓL

(BVERFG 90, 145 – KANNABISZ)*

ALAPTÉTELEK

1.

a) A kábítószeres élvezetére az Alaptörvény 1. cikk (2) bekezdésében meghatározott korlátok vonatkoznak. Úgynevezett „élvezethez való jog”, amelyre a fenti korlátozás nem terjed ki, nem létezik.

b) A kábítószer törvénynek a kannabiszkészítmények tiltott használatát büntetendővé nyilvánító rendelkezésével szemben követelményként érvényesül, hogy azok a büntetőjogi tilalom megállapítására vonatkozóan az Alaptörvény 2. cikk (1) bekezdésében, a szabadságvesztés-büntetéssel való fenyegetettség tekintetében pedig az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdés második mondatában foglaltaknak megfelelően.

2.

a) Az arányosság követelménye alapján a törvényhozó mérlegelési jog illeti meg a kitűzött cél elérésére választott eszköz alkalmasságának és szükségességének megítélése tekintetében. Ezzel kapcsolatban a törvényhozó jogosult annak eldöntésére, hogy az egyént vagy a társadalmat fenyegető veszélyeket értékeli és prognosztizálja nagyobb súllyal. A Szövetségi Alkotmánybíróság a törvényhozó mérlegelési jogkörében hozott döntést csak korlátozott mértékben vizsgálhatja felül.

A beavatkozás mértékének, indokoltságának és sürgősségének mérlegelésekor arra is figyelemmel kell lenni, hogy a tilalom címzettje számára a beavatkozás ne lépje át az elviselhető korlátozás határát (aránytalan beavatkozás tilalma vagy arányosság szűkebb értelemben). Az ennek megfelelően lefolytatott vizsgálat azt eredményezheti, hogy egy önmagában alkalmas és szükséges eszköz, amely jogilag elismert érdekek védelmét szolgálja, nem alkalmazható azért, mert az abból származó, az érintettek alapjogaira vonatkozó korlátozás a jogilag elismert érdekek védelmének terjedelmét lényegesen felülmúlja, és így az eszköz alkalmazása aránytalanul minősül.

3.

A kábítószer törvénynek azon büntetőjogi rendelkezései, amelyek mások veszélyeztetését nem eredményező, csekély mennyiségű kannabiszkészítmények alkalmoszerű, saját célú fogyasztását nyilvánítják büntetendővé, nem sértik az aránytalan beavatkozás tilalmát, mert a törvényhozó a bűnüldöző szervek számára megengedi a büntetés kiszabásának (vö. BtMG 29. § (5) bekezdés) vagy a bűncselekmény üldözésének (vö. StPO 153. §, BtMG 31a. §) mellőzését. Ezáltal a törvényhozó tekintettel van az elkövető csekély mértékű jogellenesség tudatára és bűnösségének alacsony fokára. Az ilyen esetekben a bűnüldöző szervek az aránytalan beavatkozás tilalmának megfelelően a BtMG 31a. §-ában meghatározott bűncselekmények üldözését mellőzik.

4.

A hátrányos megkülönböztetés tilalmából nem következik, hogy a potenciálisan hasonló mértékben ártalmas kábítószereseket azonosan kell tiltani vagy engedélyezni. Ezért a törvényhozó eltérő módon szabályozhatta egyrészt a kannabiszkészítmények élvezetét, másrészt az alkohol- vagy nikotinfogyasztást anélkül, hogy alkotmány sértés valósult volna meg ezáltal.

A Második Szenátus 1994. március 9-i határozata – 2 BvL 43, 51, 63, 64, 70, 80/92, 2 BvR 2031/92 – a következő eljárásokban: 1. alkotmányossági felülvizsgálat, amely arra irányult, hogy vajon az 1981. július 1-jei BtMG (BGBl. I, 681. oldal; kiigazítva 1187. oldal) az 1. § (1) bekezdésével és I. számú mellékletével (kannabiszkivonat – hasis) összefüggésben a 29. § (1) bekezdése első mondat 1. pontja (átadás cselekvési alternatívái) az Alaptörvény 1. cikk (1) bekezdésével, a 2. cikk (2) bekezdése első mondatával, valamint a 3. cikk (1) bekezdésével (hátrányos megkülönböztetés tilalma) együttesen értelmezett 2. cikk (1) bekezdésének sérelmét megvalósítja-e [...]

RENDELKEZŐ RÉSZ

1. A Frankfurter Tartományi Bíróság (Landgericht Frankfurt am Main) mint indítványozó 1992. október 19-i beadványá-

* A lapszámzásnak a hivatalos gyűjteményből (BVerfGE) való átvételéhez a Mohr Siebeck Kiadó hozzájárult.

nak a kábítószer-törvény 29. § (3) bekezdés első és második mondat 4. pontja 1992. szeptember 21-ig hatályos szövegének, valamint a 30. § (1) bekezdés 4. pontjának alkotmányossági felülvizsgálatára vonatkozó része nem elfogadható.

2. Az indítványok tárgyát képező, 1981. július 28-i kábítószer-törvény (Bundesgesetzbl. I, 681. oldal) 29. § (1) bekezdés első mondat 1. pontjának a kannabiszkészítményekkel történő tiltott kereskedést, illetve a kannabiszkészítményeknek az országba való tiltott behozatalát, átadását és megszerzését büntető rendelkezése;

a kábítószer-törvény 29. § (1) bekezdés első mondat 3. pontjának a kannabiszkészítmények birtoklását büntető rendelkezése;

a kábítószer-törvény 29. § (1) bekezdés első mondat 5. pontjában a kannabiszkészítményeknek az ország területén történő tiltott átvitelét büntető rendelkezése;

a kábítószer-törvény 29. § (3) bekezdés első és második mondat 4. pontjának az 1992. szeptember 21-ig hatályos szövege alapján, valamint a kábítószer-törvény 30. § (1) bekezdés 4. pontja alapján a kannabiszkészítményekkel való kereskedést, illetve a kannabiszkészítményeknek az országba való behozatalát büntető rendelkezései nem ellentétesek az Alaptörvénnyel.

3. Az alkotmányjogi panaszokat a Szövetségi Alkotmánybíróság elutasította.

INDOKOLÁS

A.

Az együttes döntést igénylő eljárás arra a kérdésre vonatkozik, hogy a kábítószer-törvénynek a kannabiszkészítmények tiltott felhasználása különböző formáit büntető rendelkezései az Alaptörvény sérelmét megvalósítják-e.

I.

A kábítószer felhasználásáról szóló – többször módosított – 1981. július 28-i törvény (BtMG, a továbbiakban: kábítószer-törvény) (BGBl. I, 681, kiigazítva 1187. oldal) 3–28. §-ainak rendelkezései a kábítószer felhasználását átfogó állami ellenőrzésnek vetik alá. A kábítószer bármilyen módon történő felhasználása alapvetően hatósági engedélyhez kötött (3. §) és e nélkül tiltott. Az engedély-kötelezettség alóli törvényi kivételekkel együttesen alkalmazott hatósági engedély alapján határozható el a kábítószer legális és illegális felhasználása. A törvény pozitív módon felsorolja a kábítószereket. Kábítószernek minősülnek a törvény I–III. számú mellékleteiben meghatározott anyagok és készítmények (1. § (1) bekezdés, 2. § (1) bekezdés, 1. és 2. pont). A törvény különbséget tesz a forgalomképtelen (I. melléklet), a forgalomképes,

de orvos által nem rendelhető (II. melléklet), valamint a forgalomképes és orvos által rendelhető kábítószerek (III. melléklet) között. Az I. számú mellékletben felsorolt forgalomképtelen kábítószerek felhasználására engedélyt csak kivételesen, tudományos vagy más közérdekű célból lehet kiadni (3. § (2) bekezdés). Az I. számú mellékletben felsorolt kábítószerek csoportjába tartoznak:

kannabisz (marihuána)	A kannabisz fajtához tartozó növények és növényi részek, kivéve a) azok magjai, b) ha répatermesztésnél használják fel mint védőnövényzet és a virágzatukat megsemmisítik, vagy c) ha a felhasználásuk (ültetésük kivételével) a növényi rostok ipari célú előállítását vagy feldolgozását szolgálja,
kannabisz-kivonat (hasis) Tetrahydrocannabinol (THC)	a kannabisz fajtához tartozó növények elválasztott kivonata, Tetrahydro-6, 6, 9-trimethyl-3-tenylbenzo (c) chromen-1-ol (ami marihuánát és hasist tartalmazó kábító hatású anyag).

A kábítószerekkel való visszaélés a BtMG 29. §-ában, illetve az ezt követő rendelkezésekben meghatározott módon büntetendő cselekmény. Az 1994. február 28-át megelőzően hatályos szövegnek a jelen eljárást érintő rendelkezései a következők.

29. §

(1) Öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő az, aki

1. kábítószer a 3. § (1) bekezdés 1. pontjában meghatározott engedély nélkül termeszt, előállít, vagy azt kereskedés szándéka nélkül az országba behoz, onnan kivisz, kinnál, átad, egyébként forgalomba hoz, megszerz vagy más egyéb módon ahhoz hozzájut,

[...]

3. kábítószer a 3. § (1) bekezdése szerinti engedély nélkül birtokol,

[...]

5. a 11. § (1) bekezdés második mondatával ellentétes módon kábítószer feldolgoz,

[...]

29A. §

(1) Egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő az, aki

[...]

2. a 3. § (1) bekezdés 1. pontjában meghatározott engedély nélkül nem csekély mennyiségű kábítószerrel kereskedik, továbbá azt nem csekély mennyiségben előállít, átad vagy birtokol anélkül, hogy arra a 3. § (1) bekezdése alapján engedélye lenne.

(2) Csekély súlyú esetekben a büntetés három hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztés.

30. §

(1) Két évet meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő az, aki

[...]

4. a 3. § (1) bekezdés 1. pontjában meghatározott engedély nélkül nem csekély mennyiségű kábítószerrel az országba behoz.

(2) Csekély súlyú esetekben a büntetés három hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztés.

A kábítószer-törvény – az 1992. július 15-i, illegális kábítószer-kereskedelemmel és a szervezett bűnözés más formáival szembeni küzdelemről szóló törvénnyel végrehajtott (OrgKG) (BGBl. I, 1302. oldal) – 1992. szeptember 22-én hatályba lépő módosításáig a BtMG 29. § (1) bekezdésében meghatározott büntetési tétel maximuma csak négy év volt. Továbbá a kábítószer-törvény módosításáig a csekély mennyiségű kábítószerrel folytatott kereskedelemre az 1992. július 15-i törvény által a BtMG 29a. §-aként beiktatott rendelkezés helyett még a BtMG korábban hatályos 29. § (3) bekezdés első és második mondatának 4. pontja vonatkozott. Ez a rendelkezés a következőket tartalmazta.

(3) Különösen súlyos esetekben a büntetés egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztés. Különösen súlyosnak minősül a cselekmény, ha az elkövető

[...]

4. nem csekély mennyiségű kábítószerrel kereskedik, kábítószerrel nem csekély mennyiségben birtokol vagy átad.

Az 1994. február 28-án hatályba lépett, 1993. augusztus 2-i törvény (a továbbiakban: 1993-as kábítószer-egyezmény végrehajtásáról szóló törvény) (közléteve 1994. február 23-án, BGBl., 342. oldal) rendelkezik a kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt ENSZ-egyezmény (BGBl. I, 1407. oldal) végrehajtásáról. A 1988-as kábítószer-egyezmény végrehajtásáról szóló törvény a BtMG 29. § (1) bekezdés első mondat 1. pontjában „a 3. § (1) bekezdés 1. pontjában meghatározott engedély nélkül” kifejezést a „tiltott” szóra változtatta meg. Hasonlóképpen változott a BtMG 29. § (1) bekezdés első mondat 3. pontjában „a 3. § (1) bekezdése szerinti engedély nélkül birtokol” szövegrész, aminek a helyébe „a megszerzéshez szükséges írásbeli engedély nélkül” szövegrész lépett.

II.

Az eljárás az alábbi tényálláson alapul.

1. A 2 BvL 43/92-es számú indítvány:

a) Az alapeljárás folyamán az első fokon ítélező büntetőbíróság (Amtsgericht Lübeck) 1990. október 1-jei ítéletében a vádlottat hasis szándékosan elkövetett tiltott átadása (a BtMG 1. § (1) bekezdésével és I. számú mellékletével együttesen értelmezett 29. § (1) bekezdés első mondat 1. pontja) miatt két hónapig tartó szabadságvesztés büntetésre ítélte. A büntetőbíróság megállapította, hogy a vádlott 1990. április 17-én meglátogatta a lübecki büntetés-végrehajtási intézetben tartózkodó férjét, akit a kábítószer-törvény megsértése miatt vád alá helyeztek és előzetes letartóztatását rendelték el. A találkozás alkalmával a vádlott átkarolta a férjét, és átadott neki egy levelet 1,12 gramm hasissal. A vádlott az ítélet ellen kizárólag a büntetési tételt kifogásolva terjesztett elő fellebbezést.

b) A fellebbezés elbírálására jogosult másodfokú bíróság büntető tanácsa (Landgericht Lübeck) a vádlott elítélésére vonatkozó akadályt észlelt. A bíróság álláspontja szerint ugyanis a kábítószer-törvénynek a jelen eljárásban alkalmazandó büntetőjogi előírásai alkotmányellenesek. Álláspontja szerint az alkotmányellenesség alkotmánykonform értelmezéssel sem orvosolható. Ezért a bíróság az előtte folyamatban lévő eljárást felfüggesztette, és az Alaptörvény 100. cikk (1) bekezdésének megfelelően az ügyet részletes indokolással ellátott határozatával a Szövetségi Alkotmánybíróság elé terjesztette. A büntetőbíróság annak vizsgálatát indítványozta, hogy a BtMG 29. § (1) bekezdés első mondat 1. pontja (az átadás cselekvési alternatívái), valamint az 1. § (1) bekezdése, illetve I. számú melléklete (hasis) az Alaptörvény 1. cikk (1) bekezdésével, a 2. cikk (2) bekezdés első mondatával és a 3. cikk (1) bekezdésével együttesen értelmezett 2. cikk (1) bekezdésével összeegyeztethető-e.

[...]

A büntetőbíróság az általa meghallgatott szakértők véleménye, valamint a terjedelmes jogi irodalom tanulmányozása alapján megállapíthatónak vélte, hogy az alkohol és a nikotin mind az egyének számára, mind a társadalom egészére egyértelműen veszélyesebbek, mint a kannabiszkészítmények. A túlzott alkoholfogyasztás ugyanis az egyén számára súlyos fizikai és pszichikai ártalmakhoz vezethet; a társadalomra gyakorolt negatív következményei is jelentősek.

Ezzel szemben a kannabiszfogyasztás egyéni és társadalmi hatásai csekélynek minősíthetők.

A büntetőbíróság álláspontja szerint nem bizonyítható, hogy a kannabiszfogyasztás jelentős mértékű pszichikai ártalmat idéz elő. Jóllehet a kannabiszos ci-

garetta fogyasztása tüdőártalmakhoz vezethet, ezt azonban össze sem lehet hasonlítani a dohányzás egészségkárosító hatásával; így a kannabisz fogyasztása semmilyen speciális veszélyt nem jelent, hiszen hasis más módon is fogyasztható, nemcsak cigaretta formájában. Ezen kábítószer halálos dózisa a bíróság megállapítása szerint nem ismert. Továbbá a kannabisz élvezete még testi függőség kialakulását sem idézheti elő. Jelenleg nem bizonyítható a sejti funkciók és értelmi képességek leépülése sem a krónikus kannabiszfogyasztás alapján. Ezért a kannabiszfogyasztás pszichikai következményei csekélynek minősíthetők. Az úgynevezett „amotivációs szindróma” pedig nem a kannabiszfogyasztás speciális következménye. Mindazonáltal lehetséges, hogy a kábítószer élvezete könnyű pszichikai függőséghez vezet, azonban negatív társadalmi hatásai az alkoholfogyasztáshoz képest elenyészőek. Megemlítendő továbbá, hogy a büntetőbíróság által beszerzett szakértői vélemények alapján az is megállapítható volt, hogy a hasis nem számít olyan kábítószernek, ami keményebb drogok élvezetére szoktat, ezért nincs úgynevezett rá szoktató funkciója sem.

A büntetőbíróság megállapításai alapján összefoglaló jelleggel az mondható el, hogy az alkohol-, illetve a kannabiszkészítmények eltérő kezelése már egyáltalán nem indokolható. Ennek következtében az eltérő szabályozás ellentétes az általános igazságérzettel. Különösen megfontolandó az eltérő szabályozás indokoltsága, ha a kannabiszkészítmények önkényes megkülönböztetése eltérő büntetőjogi megítélésben nyilvánul meg. Mivel a büntetőjogi normák a törvényhozó eszköztárában csak „ultima ratio” szerepet tölthetnek be, ezért alkotmányjogi szempontból különösen meg kell indokolni azt, hogy miért tartja szükségesnek a törvényhozó a kannabiszkészítmények önkényes megkülönböztetését. A törvényhozó köteles értékeléseit és prognózisait, amelyek a törvényalkotást megalapozzák, állandóan felülvizsgálni és a törvényeket ennek megfelelően az ismeretek megváltozott tartalmához igazítani. A büntetőbíróság által elfogadott szakértői vélemények alapján azon vélekedések, értékelések és prognózisok, amelyekre hivatkozva a törvényhozó a kannabiszfogyasztást büntetni rendelte, továbbá már nem tekinthetők megalapozottnak.

b2) A saját fogyasztást szolgáló kannabiszkészítmények átadásának büntetése az Alaptörvény 2. cikk (1) bekezdésével sem egyeztethető össze. Az emberi önrendelkezés alapvető elemei közé tartozik a felelősségteljes döntés arról, hogy a polgár milyen élelmet, élvezeti és kábító hatású terméket fogyaszt. A mámor az emberek fundamentális szükségletei közé tartozik. Ezért az Alaptörvény 2. cikk (1) bekezdése az „élvezethez való jogot” mint az emberi önrendelke-

zés központi elemét védi; az állam ebbe csak akkor avatkozhat be, ha a beavatkozás az Alaptörvény 2. cikk (1) bekezdésének valamely korlátozó rendelkezése által indokolt. A jelen esetben korlátként csak az alkotmányos rend jöhet szóba. A kábítószer törvény irányadó rendelkezései azonban az alkotmányos rend védelmével nincsenek összefüggésben.

A saját fogyasztást szolgáló hasis átadásának büntetőjogi eszközökkel történő tilalmazása a jogállamiság elvével sincs összhangban. Ez ugyanis az egyént védi a közhatalom szükségtelen beavatkozásaitól. Minél inkább befolyásolja a törvényi szabályozás az ember cselekvési szabadságának elemi megnyilvánulásait, annál körültekintőbben kellene vizsgálni a polgár alapvető szabadság iránti igénye korlátozását szolgáló indokok megalapozottságát. Az alapjogok csak az arányosság követelményének szigorú megtartásával korlátozhatók. Így különös körültekintéssel kell eljárni, ha a törvényhozó az általa bevezetendő tilalom érvényesülését „ultima ratio”-ként büntetőjogi normák alkalmazásával kívánja elősegíteni. A kábítószer törvény ennek a követelménynek nem tesz eleget a saját célú vagy más élvezetét szolgáló, csekély mértékű fogyasztás büntetése esetén. A törvényhozó álláspontja, amely szerint a kannabiszkészítmények individuális és társadalmi veszélyt jelentenek és megnyitják az utat a kábítószerek világába, már nem megalapozott. Azonban ettől függetlenül a büntetőjog eszközeivel nem sikerült a kannabiszkészítmények felhasználását hatékonyan ellenőrizni. A büntetőjogi eszközök alkalmatlanok a törvényhozói akarat megvalósítására. A kannabiszfogyasztók megbüntetése tulajdonképpen csak akadályozza a törvényhozó céljának elérését, és hozzájárul ahhoz, hogy a fogyasztók száma növekedjék. Mind Hollandiában, mind Olaszországban, mind az Amerikai Egyesült Államok egyes államaiban a kannabiszkészítmények birtoklását és fogyasztását büntető rendelkezések hatályon kívül helyezése a kannabiszfogyasztás csökkenését eredményezte. A büntetőjogi fenyegetettség tehát nem is szükséges a kannabiszkészítmények felhasználásának szabályozásához. A kannabiszkészítmények viszonylagosan csekély ártalmára való tekintettel a megfelelő felvilágosítás – mint kevésbé korlátozó jellegű intézkedés – is elegendő lenne. Mindazonáltal azok büntethetősége, akik a kannabiszkészítményeket kizárólag saját fogyasztásra szerzik be vagy rendelkeznek azzal, illetve kannabiszt olyan mennyiségben adnak át, amely csupán a saját fogyasztást szolgálja, nincs arányban a törvény által korlátozott, a személyiség szabad kibontakoztatására vonatkozó alkotmányos alapjog súlyával és jelentőségével.

Továbbá az arányosság követelményét sérti, hogy a törvényhozó a „könnyű” és a „nehéz” drogot azo-

nosan kezeli, jóllehet az eltérő veszélyességnek megfelelő eltérő szabályozás megalkotása kétségtelenül indokolt lenne. Hasonlóképpen aránytalannak minősül, hogy a törvényhozó nem tesz különbséget azon magatartások között, amelyek a kábítószer-törvény szerint a büntethetőséget megalapozzák. A kannabiszkészítmények által okozott csekély veszély figyelembevételével a kábítószer egy fogyasztási egységének birtoklását, illetve azon cselekményeket, amelyek – mint a jelen esetben is – csupán arra irányulnak, hogy másnak jövedelemszerzési cél nélkül egy fogyasztási egységet juttassanak, nem szabadna a nagyobb mennyiségű kábítószerre irányuló kereskedéssel vagy a kábítószernek az országba való behozatalával azonos módon büntetni.

b3) Az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdés első mondatának sérelme is megvalósul. Ugyanis az, aki az alapjogként elismert „élvezethez való jog” alapján kábult állapotba szeretne kerülni, a kannabiszkészítmények saját fogyasztás céljára való megszerzésének büntetendő volta miatt egy az egészségre károsabb alternatívára kényszerül, azaz a nem büntetendő alkoholfogyasztásra. Ez pedig a saját test feletti önrendelkezés jogát sérti, mert a törvényhozó a mámoros állapotot élvezni kívánó személynek büntetőjogi eszközökkel megtiltja, hogy a saját egészségére nagyságrendekkel csekélyebb veszélyt jelentő kábítószerhez hozzájusson.

A kábítószer-törvény jelen esetre alkalmazandó rendelkezései alkotmánykonform értelmezésre nem adnak módot. Nem tesznek lehetővé ugyanis olyan értelmezést, amely a vádlottat mentesítené a büntetőjogi fenyegetettség alól.

[...]

III.

1. A 2 BvL 43/92-es számú indítvánnyal kapcsolatban a Szövetségi Kormány és a Bajor Állam Kormány a foglalt állást. Ezen kívül a Szenátus még a Legfelső Szövetségi Bíróság elnöke, valamint az általános szövetségi ügyész állásfoglalását is beszerezte.

a) A Szövetségi Kormány nevében nyilatkozó szövetségi egészségügyi miniszter álláspontja szerint a sérelmezett rendelkezések az Alaptörvénnyel összhangban állnak.

a1) Véleménye szerint a hátrányos megkülönböztetés tilalma nem sérül azáltal, hogy az alkoholfogyasztás legális, miközben a kannabiszkészítmények tiltott átadása büntetendő. A törvényhozó a kannabiszkészítmények tiltott felhasználását szakmailag nem elfogadhatatlan és megalapozatlan módon, tehát nem önkényesen nyilvánította büntetendővé. A kannabiszkészítmények és az alkohol között – mint az

kifejtésre kerül – nem csak egészségügyi szempontból lehet különbséget tenni, ezért önkényes megkülönböztetésről nem lehet szó.

[...]

a3) Az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdés első mondata az állam életvédelmi kötelezettségét határozza meg. Ezen kötelezettséggel ellentétes volna, ha a törvényhozótól azt várnánk el, hogy a kannabisz felhasználását azért ne büntesse, mert a túlzott alkoholfogyasztás még nagyobb veszélyt jelent az egészségre. A törvényhozó alkotmányos életvédelmi kötelezettségének keretében mérlegelheti a szabályozással érintett, jogilag elismert értékeket. Ennek alapján lehetősége van arra, hogy az egészségre egyáltalán nem aggálytalan vagy veszélytelen kábítószer-fogyasztást, illetve a kábítószer felhasználásával kapcsolatos más magatartásokat büntesse. Ugyanakkor a törvényhozó nem valószínűsíti meg az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdés első mondatának sérelmét, ha alapos okkal más készítményeket a büntetőjogi tilalom hatálya alól kivesz.

[...]

B.

Az alapeljárás jelentős része, illetve az indítvány teljes mértékben megengedhetőnek minősül.

[...]

C.

A kábítószer-törvénynek az alkotmányossági vizsgálat és a megengedhető indítványok tárgyát képező büntetőjogi rendelkezései az Alaptörvénnyel nem ellentétesek. A kannabiszkészítmények, különösen a hasis tiltott felhasználásának büntethetősége nem sérti sem az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdés első mondatát, sem a 3. cikk (1) bekezdését, de az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdés második mondatával együttesen értelmezett 2. cikk (1) bekezdést sem sérti.

Az indítvány nem megalapozott.

I.

1. A kábítószer-törvény kannabiszkészítmények tiltott használatát büntető rendelkezéseinek a büntetőjogi tilalom megállapítására vonatkozóan összhangban kell állniuk az Alaptörvény 2. cikk (1) bekezdésben foglalt, a szabadságvesztés-büntetéssel való fenyegetettség tekintetében pedig az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdés második mondata szerinti követelményekkel.

Az Alaptörvény 2. cikk (1) bekezdése az emberi tevékenység minden formáját védi, függetlenül attól,

hogy az adott cselekmény mennyire fontos részét képezi a személyiség megnyilvánulásának. [vö. BVerfGE 80, 137 (152)]. Mindazonáltal csak a magánszféra szűk magja tekinthető abszolút módon védettnek és ezzel a közhatalom beavatkozása alól mentesnek [vö. BVerfGE 6, 32 (41); 54, 143 (146); 80, 137 (153)]. A kábítószeres használata, különösen az önkábítás, sokrétű szociális hatására, illetve kölcsönhatására való tekintettel nem tartozhat ebbe a körbe. Ezen kívül az általános cselekvési szabadság csak az Alaptörvény 2. cikk (1) bekezdés második tagmondatának megfelelően és így csak az alkotmányos rend követelményének keretei között biztosított [vö. BVerfGE 80, 137 (153)]. Alkotmányos rend alatt kell érteni minden olyan normát, amely alakilag vagy anyagilag az alkotmánnyal összhangban áll (BVerfGE 6, 32; lásd még: bírói gyakorlat). Az általános cselekvési szabadságnak az ilyen jogszabályi rendelkezések által történő korlátozása nem sérti az Alaptörvény 2. cikk (1) bekezdését [vö. BVerfGE 34, 369 (378); 55, 144 (148)]. Ezért az úgynevezett „élvezethez való jog”, amelyre a fenti korlátozás nem terjed ki, nem létezik.

Érdemét tekintve az arányosság követelménye mint általános alkotmányjogi mérce – más alkotmányjogi garanciák együttes alkalmazásával – lehetővé teszi a cselekvési szabadság korlátozását [vö. BVerfGE 75, 108 (154); 80, 137 (153)]. Ezt az alapelvet különösen figyelembe kell venni egy olyan büntetőjogi rendelkezés vizsgálatakor, amely az állam rendelkezésére álló legszigorúbb szankcióval a társadalom negatív erkölcsi ítéletét fejezi ki a polgárok egy bizonyos cselekedetéről [vö. BVerfGE 25, 269 (286); 88, 203 (258)].

Amennyiben az említett rendelkezés szabadságvesztés-büntetést helyez kilátásba, úgy az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdés második mondata szerinti személyi szabadsághoz való alapjog korlátozását teszi lehetővé. A személy szabadsága az Alaptörvény szerint „sérthetetlen”, és olyan felülmúlhatatlan jogi értéket képvisel, hogy az az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdés harmadik mondata esetén is csak nagyon fontos indokból korlátozható. Függetlenül attól, hogy egy ilyen beavatkozás bizonyos feltételek megléte esetén akkor alkalmazható, ha ez az érintettet megóvjá a saját maga által okozott, személyét sértő nagyobb kár előidézésétől [vö. BVerfGE 22, 180 (219); 58, 208 (224); 59, 275 (278); 60, 123 (132)], általánosságban mégis csak akkor megengedhető, ha azt az egyének vagy a társadalom egészének védelme az arányosság követelményének figyelembevételével indokolja.

Ennek az alapelvnek megfelelően az alapjogi korlátozásnak alkalmasnak és szükségesnek kell lennie a kitűzött cél elérésére. Egy korlátozás akkor alkal-

mas, ha általa az elérni kívánt cél ténylegesen megvalósulhat; követelmény továbbá az is, hogy a törvényhozónak ne legyen lehetősége egy másik, hasonlóan hatékony eszköz igénybevételére, amely az alapjogot egyáltalán vagy kevésbé korlátozná [vö. BVerfGE 30, 292 (316); 63, 88 (115); 67, 157 (176)]. Az arányosság követelménye alapján a törvényhozót mérlegelési jog illeti meg a kitűzött cél elérésére választott eszköz alkalmasságának és szükségességének megítélése tekintetében. Ezzel kapcsolatban a törvényhozó jogosult annak eldöntésére, hogy az egyént vagy a társadalmat fenyegető veszélyeket értékeli és prognosztizálja nagyobb súllyal. A Szövetségi Alkotmánybíróság a törvényhozó mérlegelési jogkörében hozott döntést csak korlátozott mértékben, az adott tárgykörtől, az önmagában megalapozott ítéletalkotás követelményétől és az érintett általános jogi értékektől függően vizsgálhatja felül [vö. BVerfGE 77, 170 (215); 88, 203 (262)].

A beavatkozás erejének és az azt megalapozó indokok súlyának és fontosságának mérlegelésekor arra is figyelemmel kell lenni, hogy a tilalom címzettje számára a beavatkozás ne lépje át az elviselhető korlátozás határát [vö. BVerfGE 30, 292 (316); 67, 157 (178); 81, 70 (92)]. A beavatkozás nem terhelheti a tilalom címzettjét aránytalan módon [aránytalan beavatkozás tilalma vagy arányosság szűkebb értelemben; vö. BVerfGE 48, 396 (402); 83, 1 (19)]. Az állam büntetőhatalmának keretében az Alaptörvény 1. cikk (1) bekezdésén [vö. BVerfGE 45, 187 (228)], továbbá a jogállamiságból és a szabadságjogokból levezethető arányosság követelményén alapuló bűnösségi elv szerint a bűncselekmény súlyának és az elkövető bűnösségének megfelelő arányban kell állnia a büntetéssel. A büntetéssel való fenyegetésnek nem szabad a büntetendő magatartás jellegéhez és súlyához képest teljesen aránytalanok lennie. Továbbá meg kell teremteni a tényállás és a jogkövetkezmény megfelelő összhangját is [vö. BVerfGE 54, 100 (108); bírói gyakorlat].

Alapvetően a törvényhozó feladata a büntetendő magatartások körét a mindenkori helyzetnek megfelelően részletesen szabályozni. Ezt a Szövetségi Alkotmánybíróság nem bírálhatja felül, ha a törvényhozó a célnak nem a legmegfelelőbb, legátgondoltabb vagy legigazságosabb megoldást választotta ki; csupán azt vizsgálhatja, hogy a büntetőjogi rendelkezések tartalmilag az alkotmány rendelkezéseivel összhangban állnak-e, valamint az íratlan alkotmányos elveknek és az alaptörvény által meghatározott alapvető követelményeknek megfelelnek-e [vö. BVerfGE 80, 244 (255)].

2.a) A törvényhozó a jelenleg hatályos kábítószer-törvénnyel, valamint az annak már nem hatályos korábbi rendelkezéseivel azt a célt kívánta elérni, hogy

mind az egyének, mind az egész lakosság egészségi állapota a kábítószeres miatt fenyegető veszélyektől védve legyen, továbbá a lakosságot, mindenekelőtt a fiatalokat a kábítószer-függőség veszélyétől megóvják [vö. a kábítószer-törvényről szóló kormányjavaslat indoklása, 1971, BRDrucks. 665/70 (új), 2. oldal, és a kábítószer-törvényről szóló kormányjavaslat, 1981, BTDrucks. 8/3551, 23. oldal].

Ezt a célkitűzést szolgálják a kábítószer-törvény büntetőjogi rendelkezései is. Ennek a célnak az elérése érdekében a törvényhozó nem csak olyan magatartásokat büntet, amelyek közvetlenül az egyének egészségét veszélyeztetik. Sokkal inkább a társadalmi együttélés olyan formálásáról van szó, amely a kábítószeres használata során keletkező ártalmas társadalmi hatásokat távol tartja. Többek között azokat is, amelyek az úgynevezett könnyű drognak minősülő kannabisz használatából származnak. Ugyanis ezekkel kezdik el – különösen a fiatalok – a kábítószeres fogyasztását; kábítószer-fogyasztáshoz szoktatja őket, és károsan befolyásolhatja a fiatalok és fiatal felnőttek személyiségének kialakulását.

A törvényhozó által megvalósítani kívánt cél időközben nemzetközi egyezmények által jelentős mértékben kibővült. Az Egyesült Nemzetek Szervezete, különösen az 1988-as kábítószer-egyezményben, a kábítószeres – többek között a kannabisz – mindenféle használatának büntetését szorgalmazza, mert a kábítószeres és pszichotrop anyagok előállítása, kereslete és tiltott forgalmazása „súlyos veszélyt jelent az egyének egészségére és jólétére, és károkat okoz a társadalom gazdasági, kulturális és politikai alapjainak” (az 1988-as kábítószer-egyezmény preambuluma). Az egyezmény többek között megállapítja, hogy a kábítószeresekkel és pszichotrop anyagokkal folytatott tiltott kereskedelem a gyermekeket mint fogyasztókat kizsákmányolja és segíti a bűnszövetkezetek elterjedését, „amelyek aláássák a jogszerű gazdálkodás alapjait és fenyegetik a stabilitást, az államok biztonságát és szuverenitását”, valamint „pénzbeli hasznok és hatalmas vagyonok forrása, amelyek lehetővé teszik a nemzetek felett álló bűnszövetkezetek számára, hogy benyomuljanak, megfertőzzék és korrumpálják minden szinten az állami struktúrákat, a törvényes kereskedelmi és pénzügyi tevékenységet, illetőleg a társadalmat”. Az Egyesült Nemzetek Szervezete ezért elhatározta, hogy nemzetközi együttműködés keretében az említett visszaélés indítókait, „nevezetesen a kábítószeresekkel és pszichotrop anyagokkal való visszaélést, az ilyen kábítószeres és anyagok iránti tiltott keresletet és a tiltott forgalmazásból származó óriási hasznokat” kiküszöböli. Azon európai államok, amelyekben kábítószer-előállításra alig kerül sor, többnyire azt a feladatot vállalják magukra,

hogy a kereslettel szemben veszik fel a küzdelmet. A veszélyt hasonlóan értékeli a Német Szövetségi Köztársaság is, hiszen csatlakozott az 1988-as kábítószer-egyezményhez, ratifikálta azt, és így az egyezményben foglalt, a kábítószeres használatának büntetőjogi eszközökkel történő üldözésére irányuló kötelezettségeknek alávetette magát. Az említett egyezménynek megfelelően a Német Szövetségi Köztársaság a kábítószer-törvény megalkotásával hozzájárult a kábítószeres és pszichotrop anyagok nemzetközi ellenőrzéséhez, továbbá a kábítószeres használatának, valamint az illegális kábítószer-kereskedelem és az abban résztvevő bűnszövetkezetek kontrolljához. Ez ugyanis az Egyesült Nemzetekben együttműködő államközösség célkitűzése, ami meggyőződésük szerint csak az államok közös fellépésével vezethet eredményre.

Ezen célkitűzés által a kábítószer-törvény olyan közösségi érdekeket szolgál, amelyek alkotmányosan megalapozottak.

b) A törvényhozó értékelése szerint a kannabisz-készítmények élvezetéből származó egészségi ártalmak jelentősek. A kábítószer-törvényről szóló 1971-es kormányjavaslat [vö. BRDrucks. 665/70 (új), 5. oldal] szerint:

„A kábítószeres iránti érdeklődés megnövekedésének különös ismertetőjele az indiai kender (*Cannabis sativa*) és az abból nyerhető kivonat (hasis) fogyasztásának jelentős növekedése. Ezek olyan hallucinogén anyagok, amelyek az orvostudományban képviselt általános vélemény szerint hosszán tartó használat esetén tudati elváltozásokat eredményeznek és pszichikai függőséget okoznak. A pszichoaktív hatásmechanizmust kétségtelenül az említett anyagokban található izomer Tetrahydrocannabinol (THC) váltja ki, amelyet csak néhány éve sikerült teljesen szintetizált állapotban előállítani. Kétségtelen, hogy ezeknél a kábítószereseknél elvonási szindrómák nem lépnek fel, és csak kevés esetben fordul elő a dózis növelése. Ugyanakkor nagy a valószínűsége annak, hogy ezek a kábítószeresek más kábítószeres fogyasztására szoktatnak. A kemény drogokra való átállásra készítő hatásuk különösen fiataloknál jelentkezik. Tulajdonképpen a kábítószeres világába való bevezetést szolgálják. Az említett kábítószeresek élvezetének következményeként az emberi szervezetben lezajló egzakt biokémiai folyamatokra vonatkozóan még nincsenek pontos ismeretek. A kutatás azonban intenzíven foglalkozik ezzel és így előreláthatólag öt éven belül konkrét eredményekre lehet számítani. Mindazonáltal még nem ismertek azok a mellékhatások, amelyeket ezeknek a kábítószereseknek a tartós használata okozhat. Amerikai farmakológusok által vemhes patkányokon végzett vizsgálatok alapján feltételezhető, hogy ezek a kábítószeresek genetikai sérülést okozhatnak. Az említett kábítószereseknek az orvostudomány számára nincs nagy jelentősége.”

[...]

Túlnyomórészt megegyeznek a vélemények arra vonatkozóan, hogy a kannabiszkészítmények az emberi szervezetben függőséget nem idéznek elő (vö. Körner, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, C 1-es számú melléklet, megjegyzés 46 g; Eberth/Müller, Betaubungsmittelrecht, 1982, § 1 Rdnr. 27; Geschwinde, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 41. oldal, Rdnr. 156) és – magas dózis krónikus fogyasztása kivételével – toleranciaképződést nem okoznak (vö. Körner, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra; Geschwinde, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra; Szövetségi Egészségügyi Hivatal, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 13. oldal; más véleményen: Taschner, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 147. oldal). A közvetlen egészségi ártalmak még rendszeres használat esetén is inkább csak csekélynek tekinthetők (vö. Geschwinde, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 41. oldal, Rdnr. 155; Taschner, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 143. oldal; Szövetségi Egészségügyi Hivatal, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 10. és 14. oldalak). Egyébként alig vitatott a pszichikai függőség kialakulásának lehetősége [vö. Taschner, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 147. oldal; Körner, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra; Szövetségi Egészségügyi Hivatal, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra; Geschwinde, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 42. oldal, Rdnr. 157 (a kannabiszfogyasztók kisebb részét érintően hosszú ideig tartó, jelentős mértékű helytelen fogyasztás esetén)]; a kannabiszkészítmények függőségre készítő hatása elhanyagolható [vö. Taschner, NStZ 1993, 322. oldal (323)]. Az említettekkel összhangban áll az alkalmi fogyasztók megszámlálhatatlan tömege és a felhasználók nagy száma, akik kizárólagosan a hasis élvezetére szorítkoznak. Továbbá arról is beszámolnak, hogy a kannabiszkészítmények tartós használata magatartási zavarokhoz, letargiához, közömbösséghez, szorongásokhoz, a realitásérzék elvesztéséhez és depresszióhoz vezethet (vö. Körner, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra; Taschner, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra; visszafogottabban: Geschwinde, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 42. oldal; Szövetségi Egészségügyi Hivatal, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra) és ez éppen a fiatalok személyiségének fejlődését befolyásolhatja hátrányosan. Vitatott azonban az úgynevezett amotivációs szindróma, azaz egy az apátiával, passzivitással és eufóriával jellemezhető állapot kialakulása. A vita tárgya az, hogy vajon a kannabiszkészítmények fogyasztása okozza-e az amotivációs szindrómát (lásd Taschner, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 154. oldal), vagy a fogyasztás a már korábban kialakult élet-

vitel következménye (lásd Quensel, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 387. oldal; visszafogottabban: Geschwinde, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 42. oldal, Rdnr. 158 és 164; Szövetségi Egészségügyi Hivatal, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 17. oldal). Nagyrészt egyetértés tapasztalható arra vonatkozóan, hogy az amotivációs szindróma csak a kannabiszkészítmények tartós és nagy dózisban történő élvezete esetén fordul elő.

Ami a kannabiszkészítmények anyagi tulajdonságait illeti, túlnyomórészt elutasításra kerül az az álláspont, miszerint a kannabisz rászoktató hatást vált ki, amely a keményebb drogok fogyasztásához vezet (vö. Körner, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, C 1-es számú melléklet, Rdnr. 46 m; Geschwinde, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 44. oldal, Rdnr. 166; Quensel, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 391. oldal; Szövetségi Egészségügyi Hivatal, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 22. oldal). Ez a vélemény összhangban áll az 1990-es reprezentatív felmérés eredményével (a Szövetségi Kormány a 2. számú eljárás során kialakított állásfoglalásához kapcsolódó 3. számú melléklet, BvL 43/92, 15. oldal), mely szerint csak a hasisfogyasztók 2,5%-a használ más, a kábítószer-törvény alá tartozó drogot. Mindazonáltal nincs kizárva, hogy a kannabiszfogyasztás közelebből meg nem határozható esetekben a keményebb drogokra való áttérés következményével jár. Ez azonban kevésbé az élvezet megszokására, sokkal inkább a kábítószerpiac egységes jellegére vezethető vissza. A kannabiszfogyasztó ugyanis a hasis rendszerint olyan kábítószer-kereskedőtől szerzi be, akik kemény drogokkal is kereskednek (hasonlóan foglалható össze a Szövetségi Egészségügyi Hivatal állásfoglalása is, hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 22. oldal lap alján).

Vitathatatlan végül, hogy az akut kannabiszélvezet befolyásolja a gépjárművezetési képességet [vö. Kreuzer, NStZ 1993, 209. oldal; Maatz/Mille, DRiZ 1993, 15. oldal; BVerfGE 89, 69 (77)].

3. Jóllehet a kannabiszkészítményekből származó egészségi ártalmak mai szemmel nézve csekélyebbnek minősülnek, mint azt a törvényhozó a törvény megalkotásakor feltételezte, de a jelenlegi ismeretek szerint sem jelentéktelenek, ezért a kábítószer-törvénynek a kannabiszkészítményekre vonatkozó koncepciója alkotmányosan továbbra is megalapozott. Ez vezethető le a Szövetségi Egészségügyi Hivatalnak és a Szövetségi Bűnügyi Hivatalnak a Szenátus megkeresésére adott szakmai állásfoglalásából, valamint a Szenátus által elemzett, a tárgykörrel kapcsolatos – az összefoglaló jelleggel hivatkozott állásfoglalásokon túlmutató – irodalomból is. A törvényi koncepció arra irányult, hogy a kannabiszkészítményeknek a fogyasztás

kivételével összes felhasználási módját átfogó állami ellenőrzésnek vessék alá a kábítószer, valamint a kábítószer-kereskedelemből származó veszélyek miatt. Továbbá arra, hogy az ellenőrzés megvalósítása érdekében a kannabiszkészítmények tiltott felhasználását kivétel nélkül büntessék. Így a kábítószer-törvény büntetőjogi rendelkezései alkalmasak arra, hogy megakadályozzák a kábítószer elterjedését a társadalomban, és ezáltal a kábítószerből eredő ártalmakat összességében csökkentse. Mindezek alapján a büntetőjogi rendelkezések általános jelleggel is alkalmasnak minősülnek a törvényi cél elérésére.

4. A kábítószer-törvény többszöri módosítására, valamint az 1988-as kábítószer-egyezményhez való csatlakozásra tekintettel a törvényhozó által ismételt felülbírált és továbbra is követendőnek tartott álláspont, miszerint a kannabiszkészítmények felhasználásának büntetése a törvény céljának eléréséhez szükséges, alkotmányosan szintén nem kifogásolható. Amint az a fentiekben (3. pont) megjelölt források alapján kiderül, a törvényhozó álláspontja a jelenlegi ismeretek szerint is képviselhető. A törvényhozó a törvényi cél elérésére hasonló hatékonyságú, azonban a büntetés kilátásba helyezésénél kisebb mértékű korlátozást megvalósító eszközzel nem rendelkezik. Azzal szemben nem lehet arra hivatkozni, hogy a kannabisz eddigi tilalmazása a törvényi célnak nem tudott teljes mértékben eleget tenni és a kannabisz szabad felhasználásának engedélyezése mint enyhébb eszköz a cél elérését jobban szolgálná. Még nem lehet lezártnak tekinteni az arra vonatkozó kriminálpolitikai vitát, hogy a kannabiszfogyasztás csökkenése a büntetőjog általános megelőző hatására alapozva vagy éppenséggel a kannabisz szabad felhasználásának engedélyezésével és annak alapján a kábítószer piacának remélt szétválásával érhető-e el. Nem léteznek olyan tudományosan megalapozott ismeretek, amelyek kétségtelenül az egyik vagy a másik út helyességét igazolnák. A kábítószerrel való visszaélés elleni küzdelemmel, valamint a kábítószerrel való tiltott kereskedelemmel szemben többnyire a büntetőjogi eszközök igénybevételét írják elő azok a nemzetközi szerződések, amelyekhez a Német Szövetségi Köztársaság csatlakozott. A nemzetközi jogfejlődést figyelembe véve még nyitott kérdésnek számít az, hogy a kannabisz szabad felhasználásának lehetővé tételével sikerülhet-e elérni a kábítószer piacának nemzeti kereteken belül történő szétválasztását, avagy ezáltal a Szövetségi Köztársaság éppenséggel a nemzetközi kábítószer-kereskedelem új központjává válna. Hasonlóan bizonytalan az is, hogy a „tilalom által gerjesztett vágy” megszűnésével vagy a kannabiszfogyasztás veszélyességéről szóló felvilágosító intézkedésekkel csökkenthető-e a

kannabiszfogyasztás. Alkotmányjogilag megalapozottnak minősül az, ha a törvényhozó a fentiekben kifejtett tények alapján arra az álláspontra helyezkedik, hogy a büntetőjogi eszközökkel történő általános tilalmazás a lehetséges fogyasztók nagyobb számát tartja vissza, mint a büntethetőség feloldása, továbbá a büntetőjog igénybevétele a jogilag elismert értékek védelmét jobban szolgálja. Ugyanis a törvényhozónak mérlegelési és döntési joga van arra vonatkozóan, hogy egy törvényi cél elérésére a rendelkezésre álló, potenciálisan megfelelő megoldások közül válasszon [vö. BVerfGE 77, 84 (106)]. Jóllehet különleges feltételek, kivételes körülmények között előfordulhatnak olyan esetek, amelyekben a normakontroll keretében bizonyos vitathatatlan kriminológiai ismeretek annyira meghatározók, hogy kényszerítik a törvényhozót az alkotmány szerinti törvényi szabályozást igénylő kérdésben egy bizonyos szabályozás megalkotására vagy – ellenkezőleg – a megalkotandó szabályozás mint lehetőség kizárására [vö. BVerfGE 50, 205 (212)]. Egy ilyen bizonyossági szint azonban a kannabiszkészítmények különböző felhasználási módjainak büntetőjogi tilalmazásával kapcsolatos eltérő vélemények ütköztetése során nem alakult ki.

5. Annak eldöntéséhez, hogy a kábítószer-törvénynek a kannabiszkészítmények felhasználását büntető rendelkezései, amelyekre a jelen alkotmányossági vizsgálat kiterjed, az aránytalan beavatkozás tilalmába (az arányosság követelménye szűkebb értelemben) ütköznek-e, a kannabiszkészítmények felhasználásának alapvető tilalmazása és a tilalom megsértésének büntetőjogi eszközökkel történő szankcionálása között kell különbséget tenni. A kannabiszkészítmények felhasználásának – nagyon szűk körű kivétellel történő – általános tilalmazására irányuló törvényhozási koncepció önmagában nem ellentétes az aránytalan beavatkozás tilalmával. Az elérni kívánt cél alapján a törvényhozó a lakosságot – különösen a fiatalságot – a kábítószer egészségügyi ártalmaitól és a kábítószer pszichikai függőséget jelentő veszélyétől kívánta megvédeni, továbbá az előbbiekkal szoros összefüggésben a kábítószerpiacot uraló bűnszövetkezetek és azok ártalmas társadalmi hatásai ellen kívánt fellépni. Ugyanakkor ezekkel a fontos társadalmi érdekekkel ellentétes, a kábítószer szabad felhasználásának engedélyezésére irányuló érdekek nem állnak szemben.

Ez alapvetően akkor is így van, ha a törvényhozó a tilalom megvalósítása érdekében büntetőjogi eszközöket alkalmaz. A kannabiszkészítmények felhasználására vonatkozó tilalom megsértése esetén nemcsak a közigazgatási rendelkezéseknek való engedetlenségről, tehát tipikusan nem a közigazgatási jog sérelméről van szó; sokkal inkább veszélyeztet fontos köz-

érdekeket, amelyeket a törvényhozó védeni szándékozott. Ezért a törvényhozó álláspontja, miszerint az említett jogsértések büntetése szükséges, egyértelmű és szakszerű mérlegelésen alapul.

Azt sem lehet alkotmányosan kifogásolni, hogy ha a törvényhozó az említett közérdekek védelmében nem konkrét veszélyekre, vagy még inkább sérelmekre, hanem absztrakt veszélyekre hivatkozik. A kannabiszkészítmények tiltott felhasználásának tényállási elemei átfogó érvennyel vonatkoznak mindazon magatartásokra, amelyek az említett veszélyek megvalósítására alkalmasak. Ez pedig az általános prevencióra tekintettel helyénvaló.

Ugyanakkor az ilyen átfogó koncepciójú büntetőjogi védelem jellemzője, hogy a büntetőjogi tényállások olyan magatartásokra vonatkoznak, amelyek jelentős különbséget mutatnak fel a védett jogi értékek veszélyeztetésének módja és mértéke tekintetében, valamint az elkövető jogellenesség tudatára és bűnösségre vonatkozóan. A kábítószeres tulajdonságai és hatásai, használt mennyisége, a jogsérelem módja, valamint egyéb, a veszély szempontjából releváns körülmények figyelembevételével a védett közérdekek veszélyeztetése olyan csekély mértékű is lehet, hogy a büntetéssel való fenyegetést megalapozó általános prevenció súlya csökken. Így a büntetés az érintett szabadságjogait, valamint az elkövető szubjektív tudattartamát figyelembe véve, illetve az azon alapuló speciálpreventív kriminálpolitikai célokra tekintettel aránytalan és ezért alkotmányellenes szankciónak minősülhet.

Ennek a kérdésnek a vizsgálata már csak azért sem maradhat el, mert a törvényhozó általános koncepciója, amely átfogó jelleggel bünteti a kannabiszkészítmények tiltott felhasználását, a jogilag elismert értékek védelme megvalósítására alkalmas és szükséges eszköznek tekintendő. Az arányosság követelményének vizsgálata során a harmadik fokozatnak éppen az az értelme, hogy az alkalmasnak és szükségesnek minősült intézkedéseket egy ellentétes irányú ellenőrzésnek vessük alá arra való tekintettel, hogy a használt eszközök a belőlük származó és az érintettre gyakorolt alapjog-korlátozások alapján még megfelelő arányban állnak-e a jogilag elismert értékek általuk elérni kívánt védelmével. Így az aránytalan beavatkozás tilalmának követelménye alapján lefolytatott vizsgálat azt eredményezheti, hogy a jogilag elismert értékek védelmének megfelelő alkalmas és szükséges eszköz nem vehető igénybe, mert általa az érintett alapjogainak korlátozása a jogilag elismert értékek védelmével nem áll összhangban. Ezáltal a védelemre szolgáló eszköz alkalmazása aránytalanul minősül. Ebből következik, hogy bizonyos körülmények között az önmagában legitim módon

megvalósítandó védelemre nem kerül sor, ha az alkalmazandó eszköz az érintett jogainak aránytalan korlátozásához vezetne.

a) Mindezek alapján a BtMG 29. § (1) bekezdés első mondat 1. pontja szerint a kannabiszkészítményekkel való kereskedés büntetendősége nem sérti az aránytalan beavatkozás tilalmára vonatkozó követelményt.

A kereskedelem elsősorban és tipikus módon más jogi értékek veszélyeztetését közvetlenebbül valósítja meg, mint a BtMG 29. § (1) bekezdése alapján a fogyasztásra irányuló magatartások, és ezért a kábítószeres tiltott használatának a legveszélyesebb formája. A kereskedelem felkelti és táplálja a kannabiszkészítmények iránti érdeklődést, kihasználja mások gyengeségét és függőségét, valamint – többek között – különösen veszélyeztetett személyi körben a kábítószeres szabad elterjedéséhez vezet. Továbbá a kereskedelem többnyire a nemzetközi szervezett bűnözés irányítása alatt áll. Minderre tekintettel nemcsak a kereskedelem tilalma, hanem annak büntetendősége is megfelel az arányosság szűkebb értelemben használt követelményének.

b) A kannabiszkészítményeknek a BtMG 29. § (1) bekezdés első mondat 1. pontja szerint büntetendő térítésmentes olyan átadására, amely kereskedelmi célokat nem szolgál, alapjában véve a fentiek vonatkoznak. Az átadás is a kannabiszkészítmények elterjedéséhez vezet, és így mások jogilag védett érdekeinek veszélyeztetését eredményezi, jóllehet ennek a cselekménynek a veszélyessége sokkal csekélyebbnek minősíthető, mint a kereskedésé. Ugyanis a kannabiszkészítmények ajándékozásának esetei már számszerűen is kevésbé jelentősek, mint a térítés ellenében történő átadás esetei. Mindazonáltal a törvényhozó feltételezheti, hogy ezen magatartási formának is lehet veszélyeztető hatása. A kábítószeres térítésmentes átadására nem ritkán olyan szociális környezetben kerül sor, ahol különösen veszélyeztetett személyek – mint például fiatalok, pszichikailag labilis egyének vagy kannabiszkészítmények tartós fogyasztói – vannak jelen. Ezekben az esetekben a kábítószeres átadása egy olyan közösségi élményt keletkeztet, amelynek következtében az eddig fogyasztónak még nem minősülő személyek kábítószer-fogyasztókká válhatnak, vagy megerősödhet a korábban már kialakult kábítószerektől való pszichikai függőség. Erre való tekintettel a kannabiszkészítmények átadásának büntetése a kábítószeres szabad terjedésének megakadályozására vonatkozó közérdek által indokolt. Továbbá a büntetőjogi rendelkezések az érintettek számára olyan arányos és várható szankciót tartalmaznak, amelyek a BtMG 29. § (1) bekezdése tág büntetési tételei szerint a különböző magatar-

tások eltérő súlyához megfelelően igazodnak. Ehhez csatlakoznak még azok az eljárásjogi lehetőségek, amelyek szerint csekély mértékű bűnösség, valamint közérdek hiánya esetén az üldözéstől el lehet tekinteni (vö. StPO 153. és 153a. §-ai).

c) A BtMG 29. § (1) bekezdés első mondat 1. pontja szerint a kannabiszkészítmények tiltott megszerzése, valamint a 29. § (1) bekezdés első mondat 3. pontja szerint a tiltott birtoklás büntetése sem sérti az aránytalan beavatkozás tilalmára vonatkozó alkotmányjogi követelményt.

c1) Nem csak a kannabiszkészítményekkel való kereskedelem és azok ingyenes átadása, illetve ezekkel összefüggésben a kábítószeres elterjedése jelent másokra absztrakt veszélyt. Már a tiltott megszerzés és a tiltott birtoklás is veszélyezteti mások jogilag elismert érdekeit, mert így a kábítószeres szabad továbbadása válik lehetővé. A továbbadás veszélye már azáltal megvalósul, ha a kábítószeres megszerzése és birtoklása az elkövető elképzelése szerint csak a saját fogyasztás céljából történt. Ehhez járul még az is, hogy éppen a saját fogyasztásra történő megszerzés által valósul meg a kábítószeres kereslete, amely a kereslet oldaláról létrehozza az illegális kábítószerpiacot. Ezen érvek jelentősége nem hanyagolható el, ha a jelenlegi fogyasztók 800 000 és 4 millió közötti számát, továbbá azt is figyelembe vesszük, hogy ezek nagy része nem rendszeres fogyasztó (lásd fentebb, a 2. c) c2 pont alatt). Általános preventív szempontok szerint az aránytalan beavatkozás tilalmának alkotmányjogi követelménye által indokolt, hogy a kannabiszkészítményeknek a saját fogyasztást szolgáló tiltott megszerzését és birtoklását is általánosan büntetendő jogsértésnek minősítsük.

Ugyanakkor éppen ezekben az esetekben fordulhat elő, hogy a jogilag védett értékek bizonyos cselekmények által történő veszélyeztetésének mértéke és az individuális bűnösség foka alacsony. Ez főleg azokra az esetekre érvényes, amelyekben a kannabiszkészítmények megszerzése és birtoklása csupán kis mennyiségre korlátozódik és a saját célra történő, alkalmi fogyasztást szolgálja. Ezek az esetek a kábítószer-törvény által büntetendő magatartások nem jelentéktelen részét alkotják. Az 1989. április 11-i keltezésű „A Szövetségi Kormány beszámolója a kábítószer-törvény büntetőjogi rendelkezéseire vonatkozó 1985 és 1987 közötti bírói gyakorlatról” (BTDruks. 11/4329, 15. oldal) szerint a kábítószerrel való visszaélést megvalósító bűncselekmények alapján indult büntetőeljárások kb. egynegyedének megszüntetésére került sor az ügyészség vagy a bíróság döntése által. A megszüntetett eljárások 80-90%-ában saját fogyasztást szolgáló, kis mennyiségű kannabisz volt az elkövetés tárgya, azaz a BtMG 29. § (1) bekezdésé-

ben foglalt alaptényállás valósult meg. Jellemző az is, hogy a megszüntetett büntetőeljárások jelentős része a tiltott megszerzés és birtoklás elkövetésének megállapítására irányult, mert ezek a tényállások a Szövetségi Kormány beszámolója szerint (hivatkozás a korábban megjelölt irodalomra, 12. oldal) az elítéléseknek is 51%-át alkotják. A Szövetségi Egészségügyi Minisztérium által 1990-ben megtartott reprezentatív közvélemény-kutatás eredménye szerint a megkérdezett kannabiszfogyasztók 56,7%-a az előző évi fogyasztás gyakoriságát egy-öt alkalomban jelölte meg. Mindezek alapján – az illegális kábítószer-kereskedelemben jelentős szerepet játszó kisfogyasztók összességétől függetlenül – a kisfogyasztók individuális hozzájárulása elhanyagolható azon veszélyek előidézéséhez, amelyekkel szemben a kannabiszkészítmények felhasználásának tilalmazása jelent védelmet; természetesen másképpen értékelendő az, ha a fogyasztás formája és módja alkalmas arra, hogy fiatalokat kábítószeres fogyasztásra vezessen.

Általánosságban megállapítható, hogy a saját fogyasztást szolgáló, kis mennyiségű kannabiszkészítmények megszerzése és birtoklása esetén a kábítószeres továbbadásának konkrét veszélye sem jelentős. Ennek megfelelően a büntetéshez fűződő közérdek is csekély mértékűnek minősül. Az elkövetőre gyakorolt hatását tekintve a büntetés felfüggesztése a kis mennyiségű kannabiszkészítmények egyszeri, illetve alkalmi fogyasztása esetén is aránytalan, valamint a speciálprevenció szempontjából inkább hátrányosnak minősülhet, így például a kábítószeres környezetbe való nemkívánatos kényszerítés, illetve azzal való szolidaritás.

c2) Még az ilyen esetek alapján is kétségtelen, hogy a kannabiszkészítmények tiltott megszerzésének és birtoklásának általános – általános prevenciók céljaira alapuló – büntetendősége nem sérti az aránytalan beavatkozás tilalmára vonatkozó alkotmányjogi követelményt. Ennek ugyanis a törvényhozó eleget tett azzal, hogy a bűnüldöző hatóságoknak az egyedi esetekben a cselekmény csekély individuális jogsértő jellegére és a bűnösség alacsony fokára való figyelemmel lehetővé teszi a büntetéstől, illetve a büntetőeljárás folytatásától való eltekintést. Ezzel kapcsolatban az alacsony fokú bűnösség és a büntetőeljárás folytatásához fűződő közérdek hiánya alapján az eljárás megszüntetését engedélyező StPO 153. és 153a. §-ainak általános rendelkezései mellett még a BtMG 29. § (5) bekezdése, valamint 31a. §-a is megemlíthető.

A BtMG 29. § (5) bekezdésének megfelelően a bíróság a BtMG 29. § (1) bekezdése szerinti büntetésről eltekinthet, ha az elkövető kábítószer csupán saját fogyasztás céljából, kis mennyiségben természet-

előállít, az országba behoz, onnan kivisz, az ország területén átvisz, megszerez, vagy más egyéb módon megszerez. A BtMG 29. § (5) bekezdésével együttesen értelmezett StPO 153a. §-a szerinti eljárás-megszüntetéshez képest a BtMG 31a. §-ban különbözik, hogy az utóbbi alkalmazásához az elkövető bűnösségének alacsony foka, valamint a büntetőeljárás folytatásához fűződő közérdek hiánya kifejezett követelmény. Így a mások veszélyeztetése nélküli, saját célra történő, alkalmoszerű fogyasztás esetén a kannabiszkészítményekkel való visszaélés tényállási elemei megvalósulnak, és a bűnüldöző hatóságoknak – különösen a vádemelésig önálló döntési jogkörrel rendelkező ügyészségeknek – kell az arányosság követelménye szerint a BtMG 31a. §-a által szabályozott bűncselekmények nyomozását megszüntetni. Ha azonban a cselekmény mások veszélyeztetését is megvalósítja, mint például az iskolákban, diákotthonokban, kaszárnyákban vagy más hasonló intézményekben történő, illetve nevelő, tanár vagy a kábítószertörvény végrehajtásával megbízott hivatalos személy általi olyan elkövetés esetén, amely a cselekmény utánzására készíttet, akkor nagyobb fokú bűnösség és a büntetőeljárás folytatásához való közérdek megállapítható.

[...]

A BtMG 31a. §-a széles körben megengedi, hogy az ügyészség a bíróság közreműködése nélkül a nyomozást megszüntesse; ezzel megnyitja annak lehetőségét, hogy az ügyészség eljárás-megszüntetési gyakorlatára közigazgatási jellegű szabályozás legyen irányadó. A tartományok kötelezettsége, hogy az ügyészségek egységes eljárás-megszüntetési gyakorlatát szabályozza [BVerfGE 11, 6 (18; 76, 1 (77))], amely azért is indokolt, mert ez a büntetőeljárás olyan területét érinti, amely az egyén jogait különösen korlátozza. Nem lenne biztosítva az egységes eljárás követelménye akkor, ha bizonyos bűncselekmények üldözésére vonatkozóan a tartományok hatóságainak általános érvényű szabályozása az azonosnak minősülő absztrakt-általános tények fennforgása esetén eltérően rendelkezne az eljárás folytatásáról, illetve megszüntetéséről.

A BtMG 31a. §-a alkalmazása során nem tapasztalható olyan gyakorlat, amely az említett tartományi előírások eltéréseire tartós jelleggel engedne következtetni. A törvényhozó vizsgálhatja, hogy a BtMG 31a. §-ának újonnan alkotott, speciálisan a kábítószerek fogyasztására vonatkozó tényállása a jogterület számára érdemben megfelelő joggyakorlatot eredményez-e, vagy az eljárás-megszüntetési feltételek további törvényi korlátozására van-e szükség.

c3) Alkotmányjogilag nem kifogásolható az a törvényhozói álláspont, amely bizonyos magatartások

csékély tárgyi súlyára, illetve a bűnösség alacsony fokára való tekintettel általánosan lehetővé teszi a bűnüldözési kötelezettség korlátozását. A törvényhozó két lehetőség közül választhat annak érdekében, hogy bizonyos esetekben a magatartás csékély tárgyi súlyát, valamint az elkövető bűnösségének alacsony fokát az arányosság követelményének megfelelően kellőképpen figyelembe vegye. Egyfelől mintegy privilegizáló tényállások alkotásával az általános tartalmú büntetőjogi rendelkezés alkalmazási területét korlátozhatja vagy speciális szankciókat állapíthat meg a bagatell bűncselekmények eseteire vonatkozóan (anyagi jogi megoldás). Másfelől a bűnüldözési kötelezettséget korlátozhatja, illetve enyhítheti (alaki jogi megoldás). Az arányosság alkotmányjogi követelménye elvileg mindkét megoldást lehetővé teszi [vö. BVerfGE 50, 205 (213)]. Az alaki jogi megoldás sem sérti az Alaptörvény 103. cikk (2) bekezdésében foglalt alkotmányos alapelveket. A büntethetőséget megállapító vagy a büntetést súlyosbító rendelkezések visszaható hatálya tilalmának sérelmére nyilvánvalóan nem kerül sor. Az a büntethetőség törvényi szabályozásának alapelveivel összhangban áll; a büntetendő magatartás szabályozása, valamint a bűnüldözési kötelezettség korlátozása éppen úgy törvényben történik. Ezen nem változtat az sem, hogy az egyedi esetekben a jogalkalmazás a bűnüldöző hatóságoktól függ. Végül a büntetőjogi rendelkezés határozott tartalmának követelménye azzal a feltétellel érvényesül, hogy a törvény alapján mindenki egyértelműen megismerheti, hogy milyen esetekben követ el bűncselekményt és milyen büntetés vonatkozik az adott esetre. Ezen követelmények pedig teljesülnek.

d) A kannabiszkészítmények tiltott behozatalának a BtMG 29. § (1) bekezdés első mondat 1. pontja szerinti büntetendősége az arányosság szűkebb értelemben vett követelményének teljes mértékben eleget tesz. Alkotmányjogilag nem kifogásolható, ha a törvényhozó – lényegében egészség- és kriminálpolitikai érdekekre alapozva – azt kívánja elérni, hogy az állam területén illegális kábítószerek ne legyenek. Továbbá az sem kifogásolható, ha a tiltott behozatalt különlegesen jogsértőnek minősíti, mert a kábítószertörvény által védett értékekre különösen veszélyes kábítószerek-kereskedelem nemzetközi szinten működik, amelynek a kábítószerekkel való, országhatáron átnyúló illegális kereskedelem tipikus megjelenési formáihoz tartozik. Minden államnak, így a Német Szövetségi Köztársaságnak is, amely a kábítószerekkel történő kereskedelem elleni küzdelemről szóló nemzetközi egyezményekhez csatlakozott, különös mértékben kell arra törekednie, hogy az országhatáron átnyúló illegális kereskedelem tilalmazásával kapcsolatos kötelezettségvállalásait teljesítse, továbbá a

nemzetközi kábítószerpiaccal szembeni hatékony küzdelem érdekében a szomszédos országokkal a szükséges mértékben szolidáris legyen. Tehát a fentiekben kifejtettek [I. 5. c) c2)] az irányadók akkor is, ha a saját fogyasztást szolgáló, kis mennyiségű kannabiszkészítményeknek az országba történő behozataláról van szó.

e) Végeredményében ugyanez érvényes a BtMG 29. § (1) bekezdés első mondat 5. pontja szerint a kábítószernek az ország területén történő átvitele büntetésére is, jóllehet a kábítószernek az ország területén történő tiltott átvitele az állam belső jóllétéhez fűződő érdekeket kevésbé sérti, mint a tiltott behozatal. Mindazonáltal a nemzetközi kábítószerkereskedelem hatékony ellenőrzéséhez fűződő legitim állami érdek szerint, amelyre a nemzetközi kábítószerpiac elleni hatékony és szolidáris küzdelem érdekében nemzetközi kötelezettségvállalásai alapján a Német Szövetségi Köztársaság köteles, a büntethetőség az arányosság követelményére való tekintettel indokolt. Ebben az összefüggésben is lehetővé teszik azonban a kábítószer-törvény rendelkezései, hogy az egyedi esetekben a cselekmény csekély jogsértő jellegének és a bűnösség alacsony fokának megfelelően járjanak el.

f) Végül a BtMG 1992. szeptember 21-ig hatályos 29. § (3) bekezdés első és második mondati 4. pontjának azon rendelkezése, amely a nem csekély mennyiségű kannabiszkészítményekkel való kereskedelemre vonatkozik, továbbá a BtMG 30. § (1) bekezdés 4. pontjának azon rendelkezése, amely a nem csekély mennyiségű kannabiszkészítményeknek az országba való behozatalával kapcsolatos, az arányosság követelményével nem ellentétes.

A fentiekben kifejtettek szerint a BtMG 29. § (1) bekezdés első mondat 1. pontjának azon rendelkezése, amely a kannabiszkészítményekkel való kereskedelemre vonatkozik, az Alaptörvény 2. cikk (1) bekezdésében, valamint a 2. cikk (2) bekezdés második mondatában foglaltaknak megfelel. Alkotmányjogilag nem kifogásolható, hogy a törvény a BtMG korábban hatályos 29. § (3) bekezdés második mondat 4. pontjában foglaltaknak megfelelően a nem csekély mennyiségű kannabiszkészítményekkel történő tiltott kereskedelmet általános jelleggel a kábítószerrel való tiltott kereskedelem különösen súlyos esetének tartja. Továbbá az sem, hogy ezen különösen súlyos esetre a BtMG 29. § (3) bekezdés első mondati 4. pontjának azon rendelkezése, amely a nem csekély mennyiségű kannabiszkészítményeknek az országba való behozatalával kapcsolatos, az arányosság követelményével nem ellentétes.

tétel mértékét növelheti. Ebben az összefüggésben nincs szükség annak vizsgálatára, hogy az a legfelsőbb bírósági gyakorlat, amely a kannabiszkészítmények nem csekély mennyiségét 7,5 gramm THC-tartalommal határozta meg, a BtMG 29. § (3) bekezdés első mondati 4. pontjának azon rendelkezésével ellentétes, amely a nem csekély mennyiségű kannabiszkészítményeknek az országba való behozatalával kapcsolatos, az arányosság követelményével nem ellentétes. Ebben az esetben is a nagyobb mennyiségű kannabiszkészítményekkel való behozatalával kapcsolatos, az arányosság követelményével nem ellentétes.

Ennek megfelelően a BtMG 30. § (1) bekezdés 4. pontjában meghatározott azon minősített tényállás sem ellentétes az arányosság követelményével, amely a nem csekély mennyiségű kannabiszkészítményeknek az országba való behozatalával kapcsolatos. Ebben az esetben is a nagyobb mennyiségű kannabiszkészítményekkel való behozatalával kapcsolatos, az arányosság követelményével nem ellentétes.

6. A kábítószer-törvény 1992-es módosítása „a kábítószerrel való visszaélést jelenleg túlságosan korlátozó törvényi szabályozásnak a kábítószerfüggő fogyasztók elleni büntetőjogi eszközök csökkentésével történő megreformálásán” (BTDruks. 12/934, 1. oldal) keresztül a korábbi szabályozást megváltoztatta, és ennek megfelelően nagyobb különbséget tett a kereskedők és a fogyasztók büntetése között. A kannabiszfogyasztás ártalmaira és az ellene folytatott küzdelem helyes módjára vonatkozó nyílt kriminálpolitikai és tudományos viták fentiekben kifejtett eredményére [vö. I. 2. c) és 4.] tekintettel a törvényhozónak vizsgálnia kell az érvényben lévő jogszabályok határait, továbbá a külföldi tapasztalatokat [vö. BVerfGE 50, 290 (335); 56, 54 (78); 65, 1 (55); 88, 203 (309)]. Ennek megfelelően mérlegelnie kell, hogy a kannabisz szabad felhasználásának lehetővé tétele milyen mértékben vezethet a kábítószerpiacok szétválásához és ezzel együtt mennyiben járulhat hozzá a kábítószer-fogyasztás csökkenéséhez. Avagy éppen ellenkezőleg, csak a kábítószerpiac, valamint az azt meghatá-

rozó szervezett bűnözés elleni büntetőjogi eszközök vezethetnek megfelelő eredményhez.

II.

A kannabiszkészítmények tiltott felhasználásának büntetése nem ellentétes az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdés első mondatával.

Az indítványokban foglalt azon fejtegetések, amelyek ennek az alkotmányos követelménynek a sérelmét állítják, kiindulópontjukban tévesen értelmezik az ezen alapjog által biztosított védelmet.

Az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdés első mondata az egyének élete és testi sérthetlensége elleni közhatalmi beavatkozások ellen nyújt védelmet. Ezen kívül az Alaptörvény 1. cikk (1) bekezdés második mondatával összefüggésben kötelezi az államot arra, hogy ezen jogilag elismert értékeket védelmezze és támogassa, azaz azokat mások jogellenes beavatkozásától is megvédje [vö. BVerfGE 39, 1 (42); 88, 203 (251); valamint a vonatkozó bírói gyakorlat].

Mivel a kannabiszkészítmények felhasználásának tilalma senkit sem kötelez arra, hogy más, a kábítószer-törvény hatálya alá nem tartozó bódító anyagot, mint például alkoholt fogyasszon, így nem valósul meg olyan közhatalmi beavatkozás, amely az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdés első mondata által biztosított, jogilag elismert értékeket korlátozna. A kereskedelemben kapható ilyen bódító anyagok mértéktelen fogyasztásával a saját egészség károsítása elsősorban olyan döntés, amelyre sokkal inkább a fogyasztó saját felelőssége vonatkozik.

Az állami védelem helyes értelmezésével ellentétes lenne, ha a törvényhozótól azt várnánk el, hogy a kannabiszkészítmények tiltott használatát azért ne büntesse, mert más, a kábítószer-törvény hatálya alá nem tartozó bódító anyagok bizonyos esetekben nagyobb egészségi ártalmat okozhatnak.

III.

A kannabiszkészítmények felvétele a BtMG I. számú mellékletének 1. § (1) bekezdésébe, amely azzal a következménnyel jár, hogy az ezekkel az anyagokkal való tiltott kereskedelmet a kábítószer-törvény bünteti, nem sérti az Alaptörvény 3. cikk (1) bekezdését az alkoholra és a nikotinra eltérő szabályozás miatt.

1. A hátrányos megkülönböztetés tilalma alapján alkotmányellenes az alapvetően azonos csoportba tartozókra vonatkozó eltérő szabályozás, illetve lehetőséget kínál a különböző csoportba tartozók tulajdonságainak megfelelően történő különbségtételre. Alapvetően a törvényhozó joga azon tárgyi tartalom meghatározása, amelyhez hasonló jogi követke-

ményt fűz, tehát amelyet jogi értelemben azonosként kíván kezelni. Mindazonáltal a törvényhozó köteles a meghatározás során szakszerűen eljárni [vö. BVerfGE 53, 313 (329)]. A hátrányos megkülönböztetés tilalmának alkalmazásakor a tárgyyszerű, illetve az attól idegen szabályozás megítélése nem történhet absztrakt és általános módon, hanem csak a szabályozni kívánt konkrét tárgykör jellemzőire tekintettel [vö. BVerfGE 17, 122 (130); 75, 108 (157); valamint bírói gyakorlat].

A kábítószeres büntetőjogi tilalmazásával kapcsolatos tárgykörre vonatkozóan a törvényhozó alkotmányértés nélkül adhatott igenlő választ arra a kérdésre, hogy vajon egyrészt a kannabiszkészítmények élvezetével, másrészt az alkohol és nikotin fogyasztásával kapcsolatos eltérő szabályozást olyan jellegű és súlyú indokok alapozhatják-e meg, amelyek az érintettek vonatkozó eltérő jogkövetkezményeket indokolhatják.

2. A hátrányos megkülönböztetés tilalma nem keletkeztet olyan kötelezettséget, amelynek alapján a potenciálisan azonos mértékben ártalmas kábítószereseket azonos módon kellene tiltani vagy engedélyezni. A kábítószer-törvény a jogbiztonságra hivatkozva az úgynevezett pozitív felsorolás elvét követi, azaz a kábítószeresekre vonatkozó jogszabályok által tiltott anyagok és készítmények a törvény mellékletében vannak felsorolva. A kábítószer-törvény 1. § (2) és (3) bekezdéseiben szabályozott eljárás alapján a törvény pozitív felsorolásának pontosan meghatározott feltételek szerinti kiegészítésére vagy az általános tilalom alóli kivételek meghatározására van lehetőség. A fenti eljárás alapján az egészség veszélyeztetésének mértéke nem szolgálhat egyedül irányadó szempontként a pozitív módon meghatározott listába való felvételnél. A törvényhozó figyelembe veheti az anyagok különböző hatásai mellett azok eltérő alkalmazását (ismerve a különböző kémiai anyagokkal, mint például ragasztóval, hígítóval, benzinnel történő visszaélést), eltérő alkalmazásuk társadalmi jelentőségét, a visszaélések eredményes megakadályozására vonatkozó jogi és tényleges eszközöket, valamint a kábítószeres és a kábítószeresekkel kereskedő bünszervezetek ellenőrzésére, illetve az azokkal szembeni küzdelemre irányuló, a nemzetközi együttműködés által kínált lehetőségeket és az azok által támasztott követelményeket. Ezek alapján is egyértelmű, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalmának általános követelménye nem teszi kötelezővé minden kábítószer szabad felhasználásának azonos módon történő engedélyezését azért, mert más egészségkárosító anyagok szabadon hozzáférhetőek.

Ami a kannabiszkészítmények és a nikotin összehasonlítását illeti, az a nyomós ok indokolja az eltérő szabályozást, hogy a nikotin nem kábítószer.

A kannabiszkészítmények és az alkohol eltérő szabályozása hasonlóképpen lényeges megfontolásokon alapul, jóllehet közismert, hogy az alkohol mértéktelen fogyasztása mind az egyénre, mind a társadalomra annyira veszélyes, hogy a kannabiszkészítmények fogyasztásának ártalmaival azonosnak minősül, vagy azokat akár meg is haladhatja. Ugyanakkor azt is figyelembe kell venni, hogy az alkohol alkalmazására rengeteg olyan esetben is sor kerül, amelyhez a kannabisznövények bódító hatást kiváltó részeinek és az azokból előállított készítményeknek a felhasználását nem lehet hasonlítani. Alkoholtartalmú készítmények élelmiszerként és élvezeti cikként is használatosak; bor formájában vallásos kultusz keretében is alkalmazzák. Az alkohol alkalmazása túlnyomórészt nem vezet kábult állapot eléréséhez; bódító hatása közismert, amely társadalmi ellenőrzés által megelőzhető. Ezzel szemben a kannabiszkészítmények fogyasztásánál tipikusan a bódító hatás elérése az elsődleges cél.

Továbbá a törvényhozó köteles azt is figyelembe venni, hogy az alkohol élvezetét Németországban és az európai kultúrkörben a tradicionális fogyasztási szokásokra való tekintettel nem lehet megtiltani. Az Alaptörvény 3. cikk (1) bekezdés alapján nem állapítható meg olyan kötelezettség, amelynek megfelelően a kannabisz kábítószerre vonatkozó tilalmat mellőzni kellene.

IV.

Az sem sérti az Alaptörvény 3. cikk (1) bekezdését, hogy a törvényhozó a kábítószer-törvényben az egyes kábítószer-ek között nem tett különbséget azok veszélyességére való tekintettel és így nem különböztetett meg úgynevezett könnyű és kemény drogokat. A törvényből nem következik a kemény drogok, mint a heroin és a könnyű drogok, mint a kannabiszkészítmények azonos büntetőjogi megítélése, amely a kábítószer-ek különböző veszélyességét figyelembe véve önkényesnek minősülhetne, bár a törvényhozó a kábítószer-ek minden fajtájára egységes büntetőjogi rendelkezéseket alkotott. Mindazonáltal az Alaptörvény 103. cikk (2) bekezdésének korlátai között a törvényhozó mérlegelést igénylő tényállási elemek megállapításával, a büntetési tételek tág keretek között történő meghatározásával, illetve az üldözés vagy

büntetés mellőzésének megengedésével a bíróságokat feljogosította arra, hogy az egyedi esetekben megvalósult jogsérelmet és a bűnösség fokát, s mindezek alapján az éppen alkalmazott kábítószer veszélyességét kellően figyelembe vegyék.

Ugyanez irányadó a kábítószer-ek tiltott felhasználásának törvényben felsorolt egyes elkövetési magatartásai eltérő jogsértő jellegének és a bűnösség fokának megítélésénél.

V.

Az indítványok megalapozatlanok. A nem csekély mennyiségű hasisra irányuló tartós kereskedelmi tevékenység miatt a BtMG 29. § (1) bekezdés első mondat 1. pontja, valamint a korábban hatályos 29. § (3) bekezdés első és második mondat 4. pontja alapján az indítványozóval szemben kiszabott két év hat hónap tartamú szabadságvesztés büntetés nem sérti az indítványozó alkotmányos jogait. A fentiekben kifejtetteknek megfelelően a BtMG 29. § (1) bekezdés első mondat 1. pontja szerint a kannabiszkészítményekkel folytatott kereskedelem büntetendővé nyilvánítása az Alaptörvényt nem sérti. Ugyanez vonatkozik a BtMG korábban hatályos 29. § (3) bekezdés első és második mondat 4. pontjára is. Nincs szükség annak megvizsgálására, hogy vajon a nem csekély mennyiségű kannabiszkészítmények hatóanyag-tartalmát 7,5 gramm THC mennyiségben meghatározó legfelsőbb bírósági gyakorlat arányban áll-e az egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztés büntetéssel. Ugyanis a 6 kg hasis esetében, amellyel az indítványozó a bíróság megállapítása szerint kereskedelmi tevékenységet folytatott, a BtMG korábban hatályos 29. § (3) bekezdés első és második mondat 4. pontjának alkalmazása a büntetőbíróságok által alkotmányjogilag nem kifogásolható. Egyébként az alapügyben meghatározott tényállással kapcsolatban a büntető törvénynek a bíróság által történő értelmezése, illetve alkalmazása alapján nem tapasztalható alkotmányjogi szempontból sem a bűnösség megállapítását, sem a büntetés tartamát érintő releváns hiba.

A döntéshozatalban a következő bírák vettek részt: Mahrenholz, Böckenförde, Klein, Graßhof, Kruis, Kirchhof, Winter, Sommer.